

poznati in jo umno obdelovati, ako hoče, da prinesla mu bode dobrega sadú.

Zarad tega zahteva se tudi od kmeta dandanes veliko več, kot nekdej, in če so bile kedaj šole koristne, so danes neobhodno potrebne. Pri tej priložnosti se mora otroka pa posebno na to opozoriti, da hodi v šolo zato, da uri si s predmeti, ki ima se jih učiti, pamet in bistri si um, ter požlahnuje srce, da pridobi si potrebnih vednosti za svoj častiti kmetijski stan, katere bode porabil potem pri obdelovanju svoje kmetije. Da bodo ti nauki pa padli na rodovitno zemljo, in da bodo poprijeli se otroci po dokončani šolski dobi z veseljem tudi kmečkega dela, mora jih učitelj uže v šolskih letih sprijazniti z delom, ter dokazati jim, da delo ni sramota, temveč čast za vsacega človeka, da rojen je vsaki človek za delo; najlepše delo na svetu je pa kmetijsko delo, kajti kmet je taisti, ki zdržuje celo državo, ki živi vse stanove — kmečki stan je toraj častiti stan.

Posebno mora prizadevati si pa učitelj, da zbije kmetu iz glave neumni presodek, da gospodu delati ni treba — kdor ne dela, je gospóski človek — in le taisti kmet, ki se malo briga za svojo kmečko hišo, ki svoje kmečke sobrate zaničuje, ter se sramuje svojega kmečkega stanú in sém ter tje pohajkva in lenobo pase — je gospodu enak — je gospóski kmet. Ta kužna, nalezljiva bolezen se je žalibog, zlasti dandanes poprijela našega kmeta, katero zamoremo izkoreniniti le na ta način, da šola deluje na to, da dobodo otroci uže v šoli povod in pravo veselje za kmečka dela, kajti skušnja nas uči, da se iz ljudi, ki navadili so se v mladosti uže lenobe in enacih pregreh, rekrutira kmečki proletariat, in kaj iz tega nastati zamore, to misli si vsak lahko sam pri sebi. — Tu goji se nehoté in nevedé pošast, ki imenuje se v eni državi socializem, v drugi nihilizem, v tretji mavtarstvo itd.

Ljudska šola naj pazi na to, da ne propade kmetijstvo, da ne izneveri se kmečka mladina domači hiši, ona naj skrbi za pravo, zdravo omiko kmečkih otrok. Ne zabimo toraj, da imamo v ljudski šoli na deželi le kmečke in vsaki dan le kmečke otroke, in glejmo na to, da z napačnimi nazori ne popačimo mladine naše, da se ne bode v resnici stara pesem: „kaj doživel sem na svetu“ — pela tudi o našem, poštem kranjskem kmetu. Skrbno se ogibajmo tujega blaga, zlasti onega, katerega se je uže prijela občeevropska plesnoba, in ne zabimo besedi našega slavnega pesnika: „Kranjc! tvoja zemlja je zdrava“.

Gospodarske izkušnje.

Pivo — najbolja in najcenejša pomoč zoper polže slinarje na vrtih in poljih.

Koliko škodo na vrtih in poljih delajo zelenjavi, zelenemu sočivju in pa cvetlicam polži slinarji, dobro je znano vsacemu vrtnarju in poljedelcu. Pomočkov zoper to nadlogo je veliko znanih; hvalijo se pepel, saje, pšenični otrobi, pezdirje, živo apno itd., — al nobeno sredstvo ni tako gotovo in cenó, kakor pivo (ol). Pivo pa je uže nekdej hvaljeno bilo zoper polže, a žalibog so vrtnarji dandanes preveč pozabili na-nj.

Jaz sem ga skusil koncem meseca julija — piše G. K. v vrtnarskem časniku „Der Obstgarten“ — in te svoje izkušnje naj povem našim vrtnarjem. Vzel sem v ta namen dve skledici, v katere se navadno cvetličine kahle postavljajo, napolnil ji za pol palca visoko s pivom in zagrebel proti večeru na vrtu toliko globoko, da ste stali enaki s površino zemlje. Kmalu po tem videl sem nekaj polžev, ki so prilezli do piva, sklonili se v skledico in požrešno srkali tekočino, a kmalu

zvrnili so se je pijani v skledico, kjer so utonili. Na ta način utonilo je v eni uri 108 polžev. Prelil sem potem uže rabljeno pivo še enkrat v drugo skledico ter sem našel zjutraj zopet 69 polžev mrtvih. Drugi dan potonilo jih je pa celó 218. Tretje jutro našel sem jih le še 75, — v dokaz, da se bom tega mrčesa kmalu znebil. Tako sem tedaj v treh večerih s samo dvema skledicama pokončal 470 polžev slinarjev brez nobenega truda in z najmanjšimi stroški. Lahko tedaj to sredstvo kot jako vspešno priporočam vrtnarjem in poljedelcem, katerim ta požrešni mrčes veliko škodo dela!

Gospodarske novice.

Kupčija s čajem na Ruskem.

Množina po morji v Odeso pripeljanega čaja se je v primeri z lanskim letom več kot podvojila. Od 1. januarija do današnjega dne vpeljanih je bilo 249.993 pudov (1 pud naših 40 funtov) čaja, od katerega se je uže spečalo 231.287 pudov na različne firme v Moskvi v 423 vagonih. Ves vpeljani čaj vreden je nad 16 milijonov rubljev.

Uvažanje grozdja in družih vinogradskih stvari iz Italije v Avstrijo prepovedano.

Ker se tudi na Laškem trtna uš (filoksera) čedalje bolj razširja, je ministerstvo avstrijsko-ogersko prepovedalo, da se laško grozdje, njega tropine, nogradski gnoj in koli ne smejo uvažati v Avstro Ogersko.

Trtno uš na Štajarskem

v brežiškem okraji uničujejo z žveplenim ogljencem. Gnjezdlišča trtne uši so precej razdaljena in napadeni posamesni kosi vinogradni niso veliki. Vinogradi so drug od družega pogosto zagrajeni po gozdih, sadunosnikih, njivah in travnikih. Šrenje, v katerih imajo trtno uš, so sledeče: Stara vas, Kapela, Vidmanci, Brezje, Lužica, Drenovec, Orehova vas, Buhova vas in Pišece.

Goveja kuga

hudo razsaja v okolici dunajski; pobili so uže 232 goved, 30 hlevov so zaprli. Na Dunaj ne sme zavoljo tega nič goved iz okužene dežele, kajti meja je ondi zaprta. Ker pa Dunajčanom sedaj mesa zmanjkuje, je nastal med ondašnjimi časniki hud prepir in nekateri segajo celó tako daleč, da napadajo postavo, po kateri se ima z začetkom prihodnjega leta avstrijska meja proti Rusiji in Rumuniji zaradi goveje kuge zapreti, in se zato bojijo, da bode tem bolj Dunajčanom mesa primanjkovalo.

Živinozdravske novice.

Profesor Pasteur pričakovan v Budapešti.

V 36. in 37. listu letošnjih „Novic“ smo poročali, da se slavni francoski profesor Pasteur ponaša z iznajdbo, obvarovati goveda in ovce, da ne zbolijo za vrančnim prisadom (črmom, Milzbrand). Kakor se kozé cepijo ljudém in ovcam, da se obvarujejo prave in hude kozave bolezni, tako misli Pasteur, da je tudi našel neko snov, v kateri se nahaja oslabljeni tros vrančnega prisada, ki, če se cepi govedom in ovcam, jih obvaruje hudega in kužnega vrančnega prisada.

Povabljen od ministerstva ogerskega v Budapešt, da na govedih in ovcah to cepljenje poskusi, poslal je za sedaj svojega asistenta gosp. Toulia-a, dokler sam ne pride. Radovedni so živinozdravniki, kako bodo

ti čisto novi, a za živinozdravstvo silo važni poskusi izpali.

Obrtnijska novica.

Železo se podražuje.

Fužine Terniške, Rihenuške in Storeške so povišale ceno železa za 5 gold. pri bačvi (toni). Zgornješlezke fužine povišale so ceno za 2 marki (1 gld. 20 kr.) in tudi iz Westfalna se naznanja zvišana cena.

Národno-gospodarske stvari.

Avstrijska deželjska banka,

njeni najnovejši sklepi in njena razna podjetja

(Konec.)

Ravno tisti dan, ko je zborovala izredna glavna skupščina avstrijske deželjske banke (österreichische Länderbank) se je vršila glavna izredna skupščina avstrijske planinske rudarske družbe tudi pod predsedstvom grofa Wodzickega. Zbralo se je 31 delničarjev, ki so vsega skup 23.500 delnic zastopali. Po kratkem razjasnenju združivnih in kupnih pogojev, katere so bile, odkar se je družba ustanovila, sklenjene, je upravni svetovalec dr. Luggin utrjeval vse predloge, ki so stali na dnevnem redu. Kar se tiče izdaje nadaljnjih 150.000 delnic, se je najprej pokazalo, da je potreba, da se mora onim pogodbam vstreči, ki so bile z Innerbergško in Marijacejsko družbo sklenjene. Kar se tiče izdaje delnic namesti prioritet, kaže in povdarja dr. Luggin koristi, katere so s tako operacijo zvezane, kajti tako bodo vse delnice vrgle ravnomen in stalen dobiček. Predlogi so bili enoglasno sprejeti in sklenjeno je bilo: nadaljnjih 150.000 delnic avstrijske planinske rudarske družbe izdati in kapital tako na višino od 30 milijonov povzdigniti. Upravni svet je bil zato pooblaščen, da delnice ali proti gotovemu vplačevanju izdá ali pa da jih delničarjem fuzioniranih rudarskih družeb prepusti. Naposled se je upravitvenemu svetovalstvu pravica dala, da potem, ko bode sklenjena prememba pravil potrjena, še 200.000 delnic, delnico po 100, izdá, s čemur se bode delniški kapital na 50 milijonov gold. pomnožil.

Neposredno pred glavno skupščino je upravni svet imel svojo sejo, v kateri se je osnovalni odbor ustanovil. V tem odboru so gospodje: dr. Benischko, C. Avgust pl. Frey, dr. Luggin, Karol Sarg in dr. Schreiner, katerim predsednik je vladni svetovalec Hahn.

Šolske stvari.

Zborovanje šolskih društev:

„Vdovskega učiteljskega društva“, „Slovenskega učiteljskega društva“ in „Narodne šole“ v Ljubljani.

Po mnogoletni navadi naj „Novice“ tudi letos o teh zborovanjih kaj malega povedó. Vršila so se 22. dne septembra.

Ob 8. uri zjutraj bila je v cerkvi sv. Jakoba kot vvod zborovanju sv. maša, katero so služili prečastni prošt gosp. dr. Jarc. Petje, s katerim so naši gosp. učitelji poveličevali sveti obred, bilo je tako krasno, da si naš narod res sam sebi more čestitati, da šteje take

izvrstne pevske moči med svojim učiteljstvom. — Ob 9. uri pričela so se zborovanja v prostorih katoliške družbe; radostni smo videli vse sedeže prostorne dvorane zasedene, v dokaz, da naše učiteljstvo ni nečimurno o zadevah, katere mu služijo v korist.

Najprej zborovalo je „Vdovsko učiteljsko društvo“. Gospod dr. A. Jarc pričel je zborovanje kot predsednik s prisrčnim pozdravom in izrekel resnično veselje, da se je sešlo toliko udov. Potem je naznanil, da je nemila smrt vgrabila to leto društvu dva uda, namreč vpokojenega učitelja ljubljanske normalke g. Martina Ivanetiča in pa bivšega učitelja Jern. Štamcarja iz Črnega Vrha pri Idriji, ter povabil nazoče, naj izrazijo rajnima svoje sočutje z vstanjem, kar se je zdajci zgodilo. Omenil je gosp. prvosednik dalje, da je vrlega tajnika in blagajnika gosp. Mateja Močnika to leto trla nevarna bolezen; vendar ga je mili Bog ohranil društvu na veliko veselje; — vsi nazoči udje pritrdijo predsedniku s krepkimi „živio“-klici. Dalje omeni g. predsednik, da „vdovsko učiteljsko društvo“ deluje zdaj že dvajseto in eno leto, — da je iz malega šibkega drevesca izrastlo krepko drevo in da je bil blagoslov Božji vidoma razlit nad njegovim delovanjem, kar dovolj očitvidno kaže to, da društvo premore uže okoli 40.000 gold.

Ozir po svetu.

Gozdovi, lov in ribarstvo

v rumunskih transilvanskih Alpah.

Na meji med Rumunijo in Erdeljskim (Sedmograškim) dvigujejo se od izhoda do zahoda transilvanske Alpe (planine). Popisati hočem tu le oni oddelek, ki se razprostira na izhodu vulkanskega prehoda do reke Aluta (Olt). Po tem delu vije se Lotru proti Aluti, in po njem se imenuje dolina „lotrska“ (roparska).

Švica, Tirolska, Kranjska in vse druge zahodne gorate dežele imajo jedva toliko romantičnih dolin, kakor je lotrska. Dolga je več ko 14 ur; od nje se odcepljó na desno in levo stranske doline ali prav za prav struge, katerih največe se zovejo: Vasiljad, Paskoja, Vojnasa, Vojnasica, Lahorica itd. Priroda se tukaj kaže še v svojem prvotnem stanju. Čuditi se moraš obilnosti in mnogovrstnosti rastlin; posebno praproti in povodne rastline se odlikujejo po svoji velikosti. Jelke, smreke, javori in jeseni rastó skupaj v dolini, više gori v hribih mine mnogovrstnost rastlinstva, javori in jeseni se vidijo bolj redkoma, in v visočini 3500' nadmorske visokosti vidiš le še jelke, a te tako visoke, kakor se morejo opazovati le ondi, kjer se človeška roka nikdar še ni dotaknila veličastne narave. V Lahorici stojé macesni, katerih debla merijo 1.5 m. v premeru, v Paskoji in drugod pa hrastje. Tu še nikdar sekira ni zadonela, gozdi so še v prvotnosti in raznovrstnosti, kakor jih je narava ustvarila in božja vsemogoča roka jim dala rasti. Na stotine oralov gozda je nevihta podrla, na tleh ležé čez dvesto let stare smreke in orjaške bukve, a iz razvalin kalí uže zopet novo življenje.

Drugod najdeš zopet sredi zelenega gozdovja prostrane planjave, pokrite s črnim pepelom. Čubani (ovčarji) so jih zažgali, ki potrebujo paše za svoje čede.

Kedar sneg kopní in se združijo vode iz posameznih potokov v globoki lotrški strugi, narašča Lotru mahoma. Skale in veliko kamenje, drevesa s koreninami vred valí reka seboj; kjer je struga ozka, ondi si deroča voda sama zapre pot, a potem narašča tem huje, dokler se silno močjo ne predre mogočnega napotja. V divji prostosti valí se navzdol, dokler si zopet sama se